

„Службени гласник РС“, бр. 94/2011, 57/2012, 123/2012, 43/2013, 113/2013, 135/2014, 25/2015, 38/2015, 61/2016, 69/2016, 91/2016, 101/2017, 114/2017 и 103/2018

На основу члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије ("Службени гласник РС", бр. 72/2003, 55/2004 и 44/2010), а у вези с чланом 28. став 7. и чланом 31. став 3. Закона о банкама ("Службени гласник РС", бр. 107/2005 и 91/2010), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У О КЛАСИФИКАЦИЈИ БИЛАНСНЕ АКТИВЕ И ВАНБИЛАНСНИХ СТАВКИ БАНКЕ

Уводне одредбе

1. Овом одлуком утврђују се билансна актива и ванбилансне ставке које се класификују, као и критеријуми за класификацију потраживања банке, ради адекватног и ефикасног управљања кредитним ризиком коме је банка изложена у свом пословању.

Под потраживањима банке која се класификују на начин утврђен овом одлуком подразумевају се билансна актива из тачке 3. став 1. и ванбилансне ставке из тачке 4. став 1. те одлуке.

2. Поједини појмови, у смислу ове одлуке, имају следеће значење:

1) *материјално значајан износ* је износ већи од 1% појединачног потраживања банке од дужника, али не мањи од 1.000 динара за дужника који је физичко лице, односно од 10.000 динара за дужника који је правно лице;

1а) *финансијске потешкоће* су проблеми у измиривању обавеза које дужник има или ће их ускоро имати и који се процењују на нивоу дужника, односно на нивоу групе дужника који су обухваћени консолидацијом за потребе састављања консолидованих финансијских извештаја ако дужник припада групи повезаних лица;

2) *реструктурирање потраживања* је одобравање, због финансијских потешкоћа дужника, уступака у вези са отплатом појединачног потраживања који не би били одобрени да дужник није у тим потешкоћама, без обзира на то да ли је одређени износ тог потраживања доспео, да ли је то потраживање обезвређено и да ли је за њега наступио статус неизмирења обавеза у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, и то на најмање један од следећих начина:

– променом услова под којима је потраживање настало, нарочито ако су накнадно уговорени услови отплате потраживања повољнији у односу на првобитно уговорене (смањење каматне стопе, отпис дела главнице под којим се подразумева престанак признавања

тог дела у билансу, отпис дела обрачунате камате, промена датума доспећа главнице и/или камате и др.) или у односу на услове који би у тренутку промене услова били одобрени другом дужнику са истим или сличним нивоом ризика,

– рефинансирањем потраживања;

3) *стамбена непокретност* је кућа, стан и делови стамбене зграде који су намењени становању, гаража, односно гаражно место заједно са станом, као и земљиште с грађевинском дозволом за изградњу куће, с тим што се викендице не сматрају стамбеном непокретношћу;

4) *овлашћени процењивач* је лице које је, у складу са законом којим се уређује професија проценитеља вредности непокретности, овлашћено да врши процену непокретности, као и орган који је, у складу са законом којим се уређују порески поступак и пореска администрација, надлежан за вођење пореског поступка, при чему ово лице не може бити лице повезано с дужником у смислу Закона о банкама и не може бити укључено у процес одобравања пласмана или продају непокретности;

5) *тржишна вредност непокретности* означава процењени новчани износ за који непокретност, на дан утврђивања њене вредности, може бити продата под условом да купац и продавац поступају добровољно, информисано, опрезно и без принуде, при чему ова вредност мора бити транспарентно и јасно документована и мора је утврдити овлашћени процењивач;

6) *предузетник* је физичко лице које се региструје у складу са законом којим се уређује регистрација привредних субјеката;

7) *пољопривредник* је физичко лице – носилац или члан породичног пољопривредног газдинства у смислу закона којим се уређују пољопривреда и рурални развој;

8) *пробни период* је период од најмање две године који почиње да тече од тренутка када се реструктурирано потраживање класификује као потраживање које се не сматра проблематичним;

9) *рефинансирање потраживања* подразумева настанак новог потраживања банке по основу пласмана који је одобрила ради измирења дела или целог износа обавезе коју дужник има према банци или другом правном лицу коме је уступљено потраживање према том дужнику;

10) *материјално значајан део укупног износа дуга* представља износ у висини најмање 6% главнице потраживања са измењеним условима отплате по основу стамбеног кредита или потраживања којим је рефинансирано потраживање банке по основу тог кредита, односно 8% главнице потраживања у случају осталих потраживања.

Билансна актива и ванбилансне ставке које се класификују

3. Билансну активу банке која се класификује у смислу ове одлуке чине:

- доспели и недоспели краткорочни и дугорочни кредити;
- депозити код банака;
- камате и накнаде;
- дугорочне и краткорочне хартије од вредности које се не укључују у књигу трговања;
- учешћа банке у капиталу других правних лица, осим учешћа која представљају одбитну ставку од капитала у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке;
- средства стечена наплатом потраживања у складу с тачком 21а. ст. 4. и 5. ове одлуке;
- билансна актива која се укључује у књигу трговања а за коју банка не рачуна капитални захтев за тржишне ризике у смислу одлуке којом се уређује адекватност капитала банке;
- друга билансна актива, осим билансне активе из става 2. ове тачке.

Не класификује се следећа билансна актива банке:

- готовина у благајни, средства на жиро-рачуну, злато и други племенити метали;
- потраживања од држава и централних банака којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- потраживања од територијалних аутономија и јединица локалне самоуправе којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- потраживања од јавних административних тела којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- потраживања од међународних развојних банака и међународних организација којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- основна средства, инвестиционе некретнине и нематеријална улагања;
- средства стечена наплатом потраживања у вези с којима су испуњени услови из тачке 21а. ст. од 1. до 3. ове одлуке;
- уписани а неуплаћени акцијски капитал;
- сопствене акције;
- учешћа банке у капиталу других правних лица која представљају одбитну ставку од капитала у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке;

- залихе;
- билансна актива која се укључује у књигу трговања, а за коју банка рачуна капитални захтев за тржишне ризике у смислу одлуке којом се уређује адекватност капитала банке.

4. Ванбилансне ставке банке које се класификују у смислу ове одлуке чине:

- издате плативе и чинидбене гаранције,
- авали и акцепти меница,
- други облици јемства,
- непокривени акредитиви,
- неискоришћене преузете обавезе,
- друге ванбилансне ставке по којима може доћи до плаћања банке.

Не класификују се следеће ванбилансне ставке банке:

- по основу изложености према државама и централним банкама којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- по основу изложености према територијалним аутономијама и јединицама локалне самоуправе којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- по основу изложености према јавним административним телима којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- по основу изложености према међународним развојним банкама и међународним организацијама којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;
- које се укључују у књигу трговања а за које банка рачуна капитални захтев за тржишне ризике у смислу одлуке којом се уређује адекватност капитала банке;
- остале ванбилансне ставке по којима не може доћи до плаћања банке.

Методологија за процену обезвређења билансне aktive и вероватног губитка по ванбилансним ставкама

5. Банка је дужна да својим актима утврди методологију за процену обезвређења билансне aktive и вероватног губитка по ванбилансним ставкама, односно за признавање и мерење очекиваних кредитних губитака (у даљем тексту: методологија), у складу с Међународним

рачуноводственим стандардима, односно Међународним стандардима финансијског извештавања.

6. Банка методологијом:

- утврђује поступке за процену износа обезвређења билансне активе и/или вероватног губитка по основу ванбилансних ставки, као и овлашћења, обавезе и одговорности у том процесу;
- утврђује методе и технике које користи за процену обезвређења на појединачној и групној основи;
- утврђује моделе које користи за мерење очекиваних кредитних губитака, укључујући и мерење износа обезвређења у случају да постоји објективан доказ о обезвређењу;
- утврђује критеријуме разврставања потраживања у групе потраживања са сличним карактеристикама за потребе процене постојања значајног повећања кредитног ризика и износа очекиваних кредитних губитака на групној основи;
- утврђује поступке на основу којих ће процењивати да ли је на извештајни датум дошло до значајног повећања кредитног ризика билансне активе и ванбилансних ставки у односу на дан почетног признавања;
- утврђује дефиницију статуса неизмирења обавеза коју користи за потребе одређивања промена у ризику наступања статуса неизмирења обавеза у односу на дан почетног признавања билансне активе и ванбилансних ставки;
- утврђује начине на које ће одређивати да ли на извештајни датум билансна актива и ванбилансне ставке имају низак кредитни ризик;
- утврђује критеријуме за разврставање билансне активе и ванбилансних ставки према нивоима обезвређења на начин дефинисан Међународним стандардом финансијског извештавања 9 – Финансијски инструменти (у даљем тексту: МСФИ 9), укључујући и критеријуме за прелазак потраживања из једног нивоа обезвређења у други;
- обезбеђује да све анализе, процене и остали поступци у процесу процене износа обезвређења билансне активе и вероватног губитка по ванбилансним ставкама буду прецизно објашњени и документовани;
- обезбеђује да процена износа обезвређења билансне активе и вероватног губитка по ванбилансним ставкама буде заснована на тачним и ажурним подацима и да узима у обзир све разумне и утемељене информације о прошлим догађајима, садашњим околностима и предвиђањима будућих економских услова које су расположиве без непотребних трошкова и оптерећења на извештајни датум.

Тренутак у којем банка утврди да постоји објективан доказ о обезвређењу, односно да је наступио статус неизмирења обавеза у складу с дефиницијом из става 1, алинеја шеста, ове тачке – не може се истовремено одредити и као тренутак у којем је дошло до значајног повећања кредитног ризика билансне активе и ванбилансних ставки у односу на дан почетног признавања, у смислу алинеје пете тог става.

7. Банка је дужна да методологију доследно примењује и најмање једном годишње, а по потреби и чешће, преиспитује и да је, по потреби, прилагођава, као и да прилагођава претпоставке на којима је заснована.

8. Банка је дужна да најмање једном у три месеца процењује квалитет потраживања, утврђује да ли постоји објективан доказ о обезвређењу и обрачунава адекватан износ тог обезвређења.

Банка је дужна да најмање једном у три месеца процењује да ли је дошло до значајног повећања кредитног ризика у односу на дан почетног признавања и да обрачунава адекватан износ обезвређења по основу очекиваних кредитних губитака.

9. При обрачуну износа обезвређења билансне активе и вероватног губитка по основу ванбилансних ставки, банка може узети у обзир новчане токове по основу средстава обезбеђења потраживања.

Банка методологијом утврђује врсте средства обезбеђења које узима у обзир у смислу става 1. ове тачке, начин утврђивања њихове вредности, као и очекивани период у коме ће се уновчити.

10. Под објективним доказом о обезвређењу билансне активе подразумевају се подаци о једном или више насталих догађаја који негативно утичу на процењене будуће новчане токове по основу те активе.

Банка методологијом утврђује околности чијим наступањем ће се сматрати да постоји објективан доказ о обезвређењу билансне активе.

Критеријуми за класификацију

20. Банка је дужна да сва потраживања од дужника, осим потраживања из тачке 3. став 2. и тачке 4. став 2. ове одлуке, класификује у категорије А, Б, В, Г и Д – на основу критеријума благовремености, односно доцње у измиривању обавеза тог дужника према банци, на основу процене његовог финансијског стања, односно кредитне способности и на основу квалитета средстава обезбеђења.

21. Потраживања од дужника класификују се на следећи начин:

1) у категорију А:

- потраживања од дужника код кога се, на основу процене финансијског стања, односно кредитне способности, не очекују проблеми у наплати,
- потраживања обезбеђена првокласним средствима обезбеђења, под условом из тачке 28. став 3. ове одлуке,
- потраживања по којима дужник своје обавезе измирује благовремено или је у доцњи не дужи од 30 дана;

2) у категорију Б:

- потраживања од дужника чије финансијско стање, односно кредитна способност нису у потпуности задовољавајући услед одређених проблема али не указују на знатније погоршање у будућности,
- потраживања по којима је дужник у доцњи од 31 дан до 60 дана;

3) у категорију В:

- потраживања од дужника чије финансијско стање, односно кредитна способност нису задовољавајући и указују на погоршање у будућности,
- потраживања по којима је дужник у доцњи од 61 дан до 90 дана;

4) у категорију Г:

- потраживања од дужника чије финансијско стање, односно кредитна способност указују на знатне проблеме у могућности наплате тих потраживања, а нарочито потраживања од неликвидног или несолвентног дужника,
- потраживања по којима је дужник у доцњи од 91 дан до 180 дана;

5) у категорију Д:

- потраживања са сумњивим или спорним правним основом,
- потраживања од дужника у ликвидацији или стечају,
- потраживања од дужника који не поступа по усвојеном плану реорганизације у смислу закона којим се уређује стечај,
- потраживања по којима је дужник у доцњи дужи од 180 дана,
- потраживања која не испуњавају услове за класификацију у остале категорије из ове тачке,
- потраживања од дужника према коме је банка имала доспело потраживање које је уступила у претходне три године,
- потраживања од дужника – физичког лица (осим пољопривредника и предузетника) чији је степен кредитне задужености, утврђен у складу с тачком 26. став 1, алинеја прва, ове одлуке, већи од 60%.

21а. Непокретности стечене наплатом потраживања не класификују се у току периода од три године од датума доспећа тог потраживања утврђеног у складу с тачком 23. ове одлуке, под условом:

- да банка у тренутку стицања непокретности располаже проценом њене тржишне вредности која није старија од годину дана;
- да банка током овог периода тржишну вредност стечене непокретности утврђује најмање једном годишње.

Изузетно од става 1. ове тачке, ако је банка средства из тог става стекла пре датума доспећа потраживања, период из тог става рачуна се од дана стицања ових средстава.

Остала средства стечена наплатом потраживања не класификују се у току годину дана од дана стицања под условом да банка у тренутку стицања тих средстава располаже проценом њихове тржишне вредности која није старија од годину дана.

Средства из ст. 1. и 3. ове тачке у вези с којима нису испуњени услови из тих ставова класификују се у категорију Д.

Средства из ст. 1. и 3. ове тачке која банка у периодима из тих ставова није отуђила ни ставила у функцију свог пословања класификују се у категорију Д.

Под стављањем средстава у функцију пословања у смислу става 5. ове тачке подразумева се да банка та средства користи као основна средства или као инвестиционе некретнине.

21б. Потраживања од дужника, осим од новооснованог привредног друштва, коме је банка уступила потраживање класификују се у складу с критеријумима за класификацију из тачке 20. ове одлуке ако су испуњени следећи услови:

- да у тренутку уступања потраживања дужник коме банка уступа потраживање није у доцњи дужој од 60 дана;
- да процена финансијског стања дужника коме је уступљено потраживање, која, између осталог, обухвата и утицај уступања потраживања на класификацију потраживања према том дужнику и која је извршена на основу финансијских показатеља прописаних овом одлуком и критеријума банке за процену финансијског стања дужника утврђених њеним актима, као и на основу завршног финансијског извештаја и периодичних финансијских извештаја дужника за последњих годину дана од дана вршења процене – указује да ће тај

дужник бити способан да након уступања потраживања уредно измирује своје обавезе према банци;

– да дужник током годину дана након уступања потраживања измирује своје обавезе према банци благовремено, односно с доцњом не дужом од 60 дана.

Потраживања од дужника из става 1. ове тачке у вези с којима нису испуњени услови из тог става класификују се у категорију Д.

Потраживања од дужника коме је банка одобрила пласман којим је он посредно или непосредно измирио део или цео износ кредита одобреног од те банке који се сматра проблематичним у смислу тачке 34а. ове одлуке, осим потраживања од дужника – новооснованог привредног друштва у смислу тачке 25. те одлуке, класификују се у складу с критеријумима за класификацију из тачке 20. ове одлуке ако су испуњени следећи услови:

– да у тренутку одобравања пласмана дужник није у доцњи дужој од 60 дана по било ком пласману који му је одобрила та банка;

– да процена финансијског стања дужника коме је одобрен пласман која је извршена на основу финансијских показатеља прописаних овом одлуком и критеријума банке за процену финансијског стања дужника утврђених њеним актима, као и на основу завршног финансијског извештаја и периодичних финансијских извештаја дужника за последњих годину дана од дана вршења процене – указује да ће тај дужник бити способан да након одобравања овог пласмана уредно измирује своје обавезе према банци;

– да дужник током годину дана након одобравања пласмана измирује своје обавезе према банци благовремено, односно с доцњом не дужом од 60 дана.

Потраживања од дужника из става 3. ове тачке у вези с којима нису испуњени услови из тог става, класификују се у категорију Д.

Потраживања од дужника – новооснованог привредног друштва у смислу тачке 25. ове одлуке коме је банка уступила потраживање, класификују се у категорију Д.

Потраживања од дужника – новооснованог привредног друштва у смислу тачке 25. ове одлуке коме је банка одобрила пласман којим је тај дужник посредно или непосредно измирио део или цео износ кредита одобреног од те банке који се сматра проблематичним у смислу тачке 34а. ове одлуке, класификују се у категорију Д.

Потраживања од дужника – новооснованог привредног друштва у смислу тачке 25. ове одлуке који се у смислу Закона о банкама сматра лицем повезаним с дужником коме је банка одобрила кредит који се сматра проблематичним у смислу ове одлуке, класификују се у категорију Д.

21в. Реструктурирана потраживања која банка, у складу с тачком 35ђ. став 3. ове одлуке, сматра потраживањима која нису проблематична – не могу бити класификована у категорију повољнију од категорије у коју су била класификована на датум реструктурирања, односно у коју би била класификована на тај датум, док се не испуне услови из става 1. те тачке.

Реструктурирана потраживања која банка, у складу с тачком 35ђ. став 4. ове одлуке, сматра проблематичним – не могу бити класификована у категорију повољнију од категорије Г, односно категорије Д (у зависности од услова за класификацију које испуњавају у тренутку реструктурирања) – све док се не испуне услови из тачке 35г. ове одлуке, након чега се могу класификовати само у категорију која није повољнија од категорије В, и то све док се не испуне услови из тачке 35ђ. став 1. ове одлуке.

Ако истовремено с настанком потраживања банке, или у кратком периоду пре или после настанка тог потраживања, дужник изврши плаћање главнице или камате по основу другог потраживања банке које је у тренутку тог плаћања било класификовано у категорију Д – новонастало потраживање не може се класификовати у категорију повољнију од категорије Д – све док се не испуне услови из тачке 35г. ове одлуке, након чега се то потраживање може класификовати само у категорију која није повољнија од категорије В, и то све док се не испуне услови из тачке 35ђ. став 1. ове одлуке.

Ако се реструктурирано потраживање које се сматра проблематичним и које је класификовано у категорију Г поново реструктурира – то потраживање не може се класификовати у категорију повољнију од категорије Д – све док се не испуне услови из тачке 35г. ове одлуке, након чега се може класификовати само у категорију која није повољнија од категорије В, и то све док се не испуне услови из тачке 35ђ. став 1. ове одлуке.

Изузетно од става 4. ове тачке, потраживање из тог става не класификује се у категорију Д ако је по други пут реструктурирано на неки од следећих начина:

- у складу са законом којим се уређује споразумно финансијско реструктурирање привредних друштава;
- на основу закључења анекса уговора о стамбеном кредиту индексираном у швајцарским францима, у складу са одлуком којом се уређују мере за очување стабилности финансијског система у вези с кредитима индексираним у страниј валути.

22. Сва потраживања од истог дужника класификују се у једну категорију, која се одређује на основу потраживања које је најнеповољније класификовано, изузев потраживања која су обезбеђена на начин утврђен у тач. 28. и 29. ове одлуке.

Изузетно од става 1. ове тачке, потраживања са сумњивим и спорним правним основом не одређују класификацију осталих потраживања.

Благовременост у измиривању обавеза дужника

23. Доцња у наплати потраживања рачуна се према последњем уговореном датуму доспећа, и то за износ потраживања који је материјално значајан.

Уступање потраживања другој банци не утиче на класификацију тог потраживања коју банка којој је то потраживање уступљено врши према критеријуму благовремености.

Процена финансијског стања и кредитне способности дужника

24. Банка је дужна да својим актима уреди поступке процене финансијског стања и кредитне способности дужника, као и критеријуме и начин класификације потраживања у категорије из тачке 21. ове одлуке узимајући у обзир ту процену, а на основу документације из тачке 30. те одлуке.

Банка је дужна да, при уређивању поступака и критеријума из става 1. ове тачке, узме у обзир и благовременост дужника у измиривању обавеза према банци у последњих дванаест месеци, с тим да у категорију повољнију од категорије В не могу бити класификована потраживања од дужника који је у току последњих дванаест месеци измиривао обавезе према банци с доцњом дужом од 90 дана.

25. Процену финансијског стања дужника – правних лица, банка је дужна да врши нарочито на основу анализе:

- показатеља профитабилности;
- адекватности рочне структуре одређених елемената активе и пасиве;

- адекватности новчаних токова са аспекта измиривања обавеза;
- показатеља финансијске структуре, а пре свега степена задужености;
- изложености дужника кредитно-девизном ризику;
- привредне гране у којој дужник послује, положаја дужника на тржишту, специфичних карактеристика дужника и других релевантих показатеља.

Изузетно од става 1. ове тачке, банка није дужна да врши процену финансијског стања банака којима, у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, одговара ниво кредитног квалитета 3 или бољи.

Изузетно од става 1. ове тачке – процену финансијског стања дужника који је основан у претходне две године од дана кад се врши класификација (новооснована привредна друштва), као и дужника који је основан с посебном наменом, односно за реализацију унапред утврђеног пројекта (пројектно финансирање), банка врши на основу процене могућности тог дужника да оствари адекватне токове готовине који обезбеђују благовремено измиривање обавеза по уговореној динамици отплате потраживања, при чему ову процену врши у складу са својим актима из тачке 24. ове одлуке.

Процену из става 3. ове тачке банка врши најмање на основу:

- анализе рентабилности улагања за које су одобрена средства, односно процене будућих токова готовине тог улагања (пословни план, финансијске пројекције, оцена периода враћања улагања, анализа осетљивости пројекта на ризике и сл.) у случају новооснованих привредних друштава;
- анализе рентабилности пројекта за који су одобрена средства, односно процене будућих токова готовине тог пројекта (пословни план, финансијске пројекције, оцена периода враћања улагања, анализа осетљивости пројекта на ризике и сл.), као и континуираног праћења реализације тог пројекта у случају пројектног финансирања.

Потраживања од новооснованих привредних друштава, као и потраживања по основу пројектног финансирања, не могу бити класификована у категорију повољнију од категорије В – ако су процењени будући новчани токови у току било ког периода измиривања обавеза према банци неадекватни, као и ако се током отплате потраживања знатно одступи од иницијалног пословног плана, односно планиране реализације пројекта.

26. Оцену кредитне способности дужника – физичких лица (осим пољопривредника и предузетника) банка је дужна да врши нарочито на основу анализе:

– степена кредитне задужености дужника, који се утврђује као однос укупних месечних кредитних обавеза и редовних нето месечних прихода тог дужника, а који банка утврђује при одобравању потраживања, као и након тога, у складу с начином и динамиком утврђеним њеним актом;

– валутне структуре укупних месечних кредитних обавеза дужника, нарочито узимајући у обзир већу изложеност ризику дужника чије су обавезе уговорене у страниј валути или у динарима с девизном клаузулом.

Под укупним месечним кредитним обавезама из става 1. ове тачке подразумева се збир ових обавеза по кредитима – укључујући кредите по трансакционим рачунима (минуси по трансакционим рачунима) и обавезе по кредитним картицама (месечна обавеза од укупно одобреног кредита по картици) – активираних јемстава по кредитима и обавеза из уговора о финансијском лизингу, с тим што банка у укупне месечне кредитне обавезе, у складу са својим актима, може укључити и друге обавезе лица из тог става.

Квалитет средстава обезбеђења

27. Средства обезбеђења потраживања банке, у смислу ове одлуке, а према њиховом квалитету, могу бити првокласна и адекватна средства обезбеђења.

28. Првокласним средством обезбеђења сматрају се:

– готовински депозит код банке – под условом да је уговорено да служи као обезбеђење за одређена потраживања банке, да рок његовог доспећа одговара року доспећа потраживања и да једино банка може њиме располагати;

– дужничке хартије од вредности, као и гаранције, други облици јемства, контрагаранције и други слични инструменти нематеријалне кредитне заштите чији су издаваоци државе и централне банке којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;

– дужничке хартије од вредности, као и гаранције, други облици јемства, контрагаранције и други слични инструменти нематеријалне кредитне заштите чији су издаваоци територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;

– дужничке хартије од вредности, као и гаранције, други облици јемства, контрагаранције и други слични инструменти нематеријалне кредитне заштите чији су издаваоци јавна административна тела којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;

– дужничке хартије од вредности, као и гаранције, други облици јемства, контрагаранције и други слични инструменти нематеријалне кредитне заштите чији су издаваоци међународне развојне банке или међународне организације којима се у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке додељује пондер кредитног ризика 0%;

– дужничке хартије од вредности, као и гаранције, други облици јемства, контрагаранције и други слични инструменти нематеријалне кредитне заштите чији су издаваоци банке којима у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке одговара ниво кредитног квалитета 3 или бољи;

– залога на злату.

Инструментима нематеријалне кредитне заштите, у смислу става 1. ове тачке, сматрају се инструменти чијим коришћењем банка смањује кредитни ризик коме је изложена, а то смањење настаје по основу обавезе трећег лица да изврши плаћање одређеног износа банци у случају неизмирења обавеза дужника банке или настанка другог уговореног догађаја или околности чијим наступањем банка стиче право коришћења тог инструмента.

Потраживања обезбеђена првокласним средствима обезбеђења из става 1. ове тачке могу се, у висини обезбеђеног износа, класификовати у категорију А под условом:

– да су испуњени сви услови за признавање кредитне заштите прописани одлуком којом се уређује адекватност капитала банке који се односе на то средство обезбеђења;

– да дужник то потраживање измирује с доцњом не дужом од 90 дана;

– да издавалац средства обезбеђења није у стечају, односно да поступа по усвојеном плану реорганизације у смислу закона којим се уређује стечај.

29. Адекватним средством обезбеђења сматрају се:

1) хипотека на непокретности под условом:

– да је пуноважна у складу с меродавним правом и уписана у земљишне књиге, катастар непокретности или други одговарајући регистар, а уговорним одредбама и одговарајућим правним поступком се

намирење из вредности хипотековане непокретности обезбеђује у разумном року,

- да банка редовно прати вредност непокретности и да, осим у случају хипотековане стамбене непокретности код које износ преосталог потраживања банке не прелази 40% њене вредности умањене за износ свих потраживања с вишим правом првенства над том непокретношћу, тржишну вредност непокретности утврђује најмање једном у три године, као и чешће – ако су осетније промењени услови на тржишту ових непокретности или је физичко стање те непокретности промењено,

- да је банка својим политикама, процедурама или другим актима прописала врсте непокретности које прихвата као средство обезбеђења, као и услове и начин одобравања кредита обезбеђених овом хипотеком,

- да је банка утврдила јасне и свеобухватне процедуре за праћење и проверу адекватности осигурања од ризика наступања штете на хипотекованој непокретности,

- да финансијско стање, односно кредитна способност дужника не зависи великим делом од вредности хипотековане непокретности или новчаних токова од њене употребе, већ од дужникове способности да дуг отплати из других извора прихода,

- да вредност хипотековане непокретности не зависи великим делом од финансијског стања, односно кредитне способности дужника, не узимајући у обзир макроекономске факторе који утичу и на вредност непокретности и на финансијско стање, односно кредитну способност дужника,

- да дужник потраживања обезбеђена овом хипотеком измирује с доцњом не дужом од 720 дана,

- да власник хипотековане непокретности није у стечају, односно да поступа по усвојеном плану реорганизације у смислу закона којим се уређује стечај,

- да у вези с реструктурираним потраживањима обезбеђеним овом хипотеком банка није одобрила додатне уступке све док се нису испунили услови да банка та потраживања престане да сматра проблематичним, односно реструктурираним,

- да тржишна вредност хипотековане непокретности умањена за износ свих потраживања с вишим правом првенства над том непокретношћу није мања од укупне висине потраживања банке;

2) залога на робном запису под условом:

- да је успостављена у складу са законом којим се уређују јавна складишта за пољопривредне производе,

- да вредност потраживања није већа од тржишне вредности ускладиштених пољопривредних производа за које је издат робни запис, умањене за трошкове складиштења, односно да није већа

од износа накнаде по уговору о осигурању на коју банка има законско заложно право у случају пропасти ових производа,

– да рок доспећа потраживања није дужи од периода на који је издат робни запис,

– да дужник потраживања обезбеђена овом залогом измирује с доцњом не дужом од 180 дана;

3) залога на домаћим животињама обележеним и регистрованим у складу са законом којим се уређује ветеринарство, под условом:

– да је успостављена и уписана у регистар залогe у складу са законом којим се уређује заложно право на покретним стварима уписаним у регистар и да је банка уписана као први поверилац по основу те залогe, а уговорним одредбама и одговарајућим правним поступком се намирење из вредности предмета залогe обезбеђује у разумном року,

– да је за предмет залогe закључен уговор о осигурању тако да је полиса винкулирана у корист банке и обухвата најмање осигурање од ризика угинућа због болести или несрећног случаја, принудног клања из нужде, односно принудног клања из економских разлога,

– да вредност потраживања није већа од тржишне вредности предмета залогe, односно да није већа од износа накнаде по уговору о осигурању за случај пропасти предмета залогe,

– да банка редовно прати тржишну вредност предмета залогe и да ту вредност утврђује у складу с динамиком предвиђеном актима банке, а најмање једном годишње,

– да дужник потраживања обезбеђена овом залогом измирује с доцњом не дужом од 90 дана.

У случају стамбене непокретности, поред услова из става 1. одредба под 1) ове тачке, потребно је буде испуњен и услов да власник те непокретности у њој станује или да је непокретност дао у закуп на основу одговарајућег уговора (или намерава да у њој станује или је дâ у закуп).

Под редовним праћењем вредности непокретности из става 1. одредба под 1), алинеја друга, ове тачке подразумева се провера те вредности на основу расположивих података и информација, укључујући коришћење статистичких модела, при чему банка ову проверу мора спроводити најмање једном годишње за пословне непокретности, односно најмање једном у три године за стамбене и остале непокретности.

Потраживања банке обезбеђена адекватним средствима обезбеђења могу се класификовати у једну категорију повољнију од оне у коју би била класификована.

Кредитни досије дужника

30. Банка је дужна да својим актима уреди поступке формирања и континуираног ажурирања кредитног досијеа за сваког дужника.

Кредитни досије дужника треба да садржи потпуне и тачне податке који треба да обезбеде утврђивање финансијског стања, односно кредитне способности тог дужника, процену могућности наплате потраживања и квалитета средстава обезбеђења, а нарочито треба да садржи:

- документацију о статусу дужника (за правно лице – извод из регистра привредних субјеката, за физичко лице – фотокопију личне карте или образац с подацима са електронске личне карте, односно фотокопију пасоша, за предузетника – извод из регистра привредних субјеката или решење о оснивању радње, за пољопривредника – извод из регистра пољопривредних газдинстава);

- оцену финансијског стања и кредитне способности дужника, укључујући и анализу његове изложености девизном ризику;

- финансијске извештаје дужника за последња два обрачунска периода пре настанка потраживања, као и за све обрачунске периоде до потпуног измиривања потраживања, укључујући и извештај ревизора за оне дужнике за које је то прописано законом, осим за дужнике који почињу да се баве делатношћу;

- документацију о измиривању обавеза дужника према банци у току последњих дванаест месеци, осим за нове дужнике банке;

- извештај из базе података о укупним кредитним обавезама, односно о задужености дужника и његовој уредности у извршавању обавеза;

- одлуке банке о одобравању кредита и настанку других потраживања, као и о евентуалним изменама услова под којима су кредити одобрени, односно потраживања настала;

- уговорну документацију која се односи на дужника;

- податке о класификацији потраживања дужника – у тренутку настанка потраживања и после тога;

- преписку и другу документацију о контактима банке и дужника у вези с потраживањем;

- документацију у вези са средствима обезбеђења потраживања којом се доказује испуњеност услова из тач. 28. и 29. ове одлуке;

- документацију у вези с наплатом потраживања дужника и мерама које је банка предузела ради наплате.

У случају уступања потраживања другој банци, банка која уступа своје потраживање према дужнику дужна је да документацију из става 2, алинеја четврта, ове тачке достави банци којој то потраживање уступа.

Дужник према коме је банка имала потраживање које је уступила другој банци не сматра се новим дужником банке којој је то потраживање уступљено у смислу става 2, алинеја четврта, ове тачке.

Досије дужника који је јединица локалне самоуправе или организација обавезног социјалног осигурања садржи податке из става 2. ове тачке, затим одлуке о задуживању у смислу закона којим се уређује јавни дуг, као и анализу банке о економичности улагања за које су одобрена средства (пословни план, финансијске пројекције, оцена периода враћања улагања и анализа осетљивости пројекта на ризике).

Финансијски извештаји дужника из става 3. ове тачке саставни су део правилника којим се уређује начин припреме, састављања и подношења завршних рачуна корисника буџетских средстава и буџетских фондова Републике Србије и локалних власти.

Досије дужника који је предузетник и пољопривредник садржи податке из става 2. ове тачке, изузев података из алинеје треће тог става, као и доказ о порезима који су плаћени у последњих дванаест месеци а које тај дужник дугује као порески обвезник у смислу закона којим се уређује порез на доходак грађана. Досије предузетника који порез на приходе од самосталне делатности плаћа на паушално утврђен приход у смислу тог закона садржи и податке о оствареном промету у последњих дванаест месеци, а досије предузетника и пољопривредника који пословне књиге води према систему простог, односно двојног књиговодства садржи и биланс успеха, односно биланс стања и биланс успеха за претходну пословну годину.

Изузетно од става 7. ове тачке, досије дужника пољопривредника који није порески обвезник у смислу закона којим се уређује порез на доходак грађана садржи податке из става 2. ове тачке, изузев података из алинеје треће тог става, као и доказ о измиреним доприносима за пензијско и инвалидско осигурање и здравствено осигурање у складу са законом којим се уређује систем обавезног пензијског и инвалидског осигурања и обавезног здравственог осигурања.

Досије дужника који је физичко лице (осим пољопривредника и предузетника) садржи податке из става 2. ове тачке, изузев података из алинеје треће тог става, као и доказе о запослењу и заради или пензији дужника у последња три месеца које је издао и оверио послодавац, са изјавом дужника да се могу користити за проверу плаћених пореза и доприноса, или податке из евиденције банке о уплати зараде, односно пензије на рачун дужника за тај период, а ако је дужник порески обвезник у смислу закона којим се уређује порез на доходак грађана – садржи и податке о оствареном годишњем приходу који је запослени

остварио и прописаним порезима и доприносима који се плаћају из тог прихода.

Динамику ажурирања кредитног досијеа дужника из става 8. ове тачке, у периоду након одобравања потраживања, односно током отплате кредита, банка утврђује својим актима, на начин којим се обезбеђује адекватно управљање кредитним ризиком, а најмање једном у три године, као и чешће ако је дошло до осетније промене у околностима које утичу на кредитну способност дужника (нпр. осетнији раст девизног курса, кашњење у отплати и сл.).

31. Потраживања од дужника за кога банка не располаже потпуним и ажурним подацима из тачке 30. ове одлуке класификују се у категорију Д, осим ако делимично недостају или су неажурни само подаци који су мање значајни за утврђивање финансијског стања, односно кредитне способности дужника и процену могућности наплате потраживања, у ком се случају потраживања од тог дужника класификују у једну категорију неповољнију од оне у коју би била класификована.

Изузетно од става 1. ове тачке, потраживања од дужника физичког лица за кога банка не располаже ажурним подацима из тачке 30. ове одлуке класификују се у једну категорију неповољнију од оне у коју би иначе била класификована.

Извештавање о класификацији“.

35. Банка је дужна да Народној банци Србије тромесечно доставља извештаје о износу и класификацији своје билансне активе и ванбилансних ставки, и то на обрасцима прописаним одлуком којом се уређује извештавање банака и одлуком којом се уређује извештавање о адекватности капитала банке.

Класификација за потребе додатног праћења квалитета активе

35а. Ради праћења квалитета активе, банка је дужна да своју билансну активу и ванбилансне ставке из ст. 2. и 3. ове тачке (у даљем тексту: потраживања) класификује или у групу проблематичних потраживања или групу потраживања која се не сматрају проблематичним, при чему свака од ових група обухвата и подгрупу реструктурираних потраживања.

Под билансном активом која се класификује за потребе из става 1. ове тачке подразумевају се сви дужнички инструменти који се евидентирају у билансу стања (доспели и недоспели краткорочни и дугорочни кредити, остали пласмани, депозити код банака, средства на

рачунима код Народне банке Србије, камате и накнаде, дугорочне и краткорочне хартије од вредности које се не укључују у књигу трговања и остали дужнички инструменти који се евидентирају у билансу стања), осим инструмената којима се тргује.

Под ванбилансним ставкама које се класификују за потребе из става 1. ове тачке подразумевају се издате плативе и чинидбене гаранције, авали и акцепти меница, други облици јемства, неискоришћене преузете обавезе, непокривени акредитиви и друге ванбилансне ставке по којима може доћи до плаћања банке, с тим што се у подгрупу реструктурираних потраживања могу класификовати само неискоришћене преузете обавезе.

35б. Банка је дужна да у групу проблематичних потраживања класификује потраживање из тачке 35а. став 1. ове одлуке код којег је испуњен један од следећих услова:

- дужник је по овом потраживању у доцњи дужој од 90 дана;
- банка је, на основу процене финансијског стања, односно кредитне способности дужника, проценила да дужник неће моћи да измири своје обавезе у целости без реализације средства обезбеђења, независно од тога да ли дужник своје обавезе измирује благовремено или не;
- наступио је статус неизмирења обавеза у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке;
- потраживање се сматра обезвређеним у складу са МСФИ 9 и распоређено је у ниво 3 (*Stage 3*) применом критеријума утврђених у тачки б. став 1, алинеја осма, ове одлуке.

Потраживање које се сматра обезвређеним у складу са МСФИ 9 али применом критеријума утврђених у тачки б. став 1, алинеја осма, ове одлуке није распоређено у ниво 3 (*Stage 3*) – банка је дужна да класификује у групу проблематичних потраживања ако је испуњен један од услова из става 1, алинеје од прве до треће, ове тачке.

Потраживање из тачке 35а. став 1. ове одлуке које не испуњава ниједан од услова из става 1. ове тачке, као и претходно класификовано проблематично потраживање које није реструктурирано а више не испуњава ниједан услов из тог става, класификује се у групу потраживања која се не сматрају проблематичним.

У групу проблематичних потраживања класификују се, и то у свом номиналном износу, следеће ванбилансне ставке из тачке 35а. став 3. ове одлуке:

– преузете неопозиве обавезе – ако би њиховим повлачењем од стране дужника дошло до настанка потраживања за које банка, на основу процене финансијског стања, односно кредитне способности дужника, сматра да не би било наплаћено у целости без реализације средства обезбеђења;

– дате гаранције – ако је вероватно да ће бити активирани, а нарочито ако гаранција обезбеђује потраживање које испуњава услове да се сматра проблематичним.

35в. Ако је једно потраживање од дужника класификовано у групу проблематичних потраживања, банка је дужна да сва потраживања од тог дужника класификује у ту групу.

Изузетно од става 1. ове тачке, класификација потраживања по основу накнада у групу проблематичних потраживања не одређује класификацију осталих потраживања.

Изузетно од става 1. ове тачке, класификација потраживања од дужника физичког лица, пољопривредника и предузетника врши се на нивоу појединачног потраживања, осим ако бруто вредност билансних потраживања од тог дужника по којима постоји доцња дужа од 90 дана износи најмање 20% бруто вредности свих билансних потраживања банке од тог дужника – у ком случају се сва потраживања од тог дужника класификују у групу проблематичних потраживања.

Ако банка у групу проблематичних потраживања класификује потраживања од дужника који припада групи повезаних лица, дужна је да размотри да ли околности које су довеле до те класификације утичу и на класификацију потраживања од осталих чланова те групе.

35г. Реструктурирано потраживање које је, у складу с тачком 35ђ. став 4. ове одлуке, класификовано у групу проблематичних потраживања – банка може, након истека годину дана од дана његовог реструктурирања, класификовати у групу потраживања која се не сматрају проблематичним ако су испуњени следећи услови:

– за потраживање није утврђен износ обезвређења из тачке 35б. став 1, алинеја четврта, ове одлуке и није наступио статус неизмирења обавеза;

– након примене мере реструктурирања, на датум класификације дужник своје обавезе измирује благовремено, а банка на основу анализе финансијског стања, односно кредитне способности дужника, оцени да ће дужник моћи да измири обавезе у целости у складу са измењеним условима отплате.

Оцену да ће дужник моћи да измири обавезе у целости банка може дати само ако је дужник редовним уплатама, под којима се подразумевају уплате у последњих дванаест месеци извршене благовремено или са доцњом не дужом од 30 дана, у складу са измењеним условима отплате, исплатио износ који је најмање једнак претходно доспелом износу (ако је било доспелих износа) или отписаном износу (ако није било доспелих износа) као елементу измењених услова отплате, или ако је дужник на други начин показао да је способан да измири обавезу према измењеним условима отплате.

35д. Банка је дужна да у подгрупу реструктурираних потраживања класификује потраживања нарочито у следећим случајевима:

- извршена је промена уговорених услова отплате проблематичних потраживања или потраживања која би у одсуству ових измена била класификована у групу проблематичних потраживања;
- извршена је промена уговорених услова отплате потраживања која доводи до потпуног отписа потраживања или делимичног отписа у материјално значајном износу;
- банка је активирала уговорене клаузуле о реструктурирању на основу којих се услови отплате мењају услед наступања одређених догађаја (уграђене клаузуле) према дужнику од кога је потраживање већ класификовано у групу проблематичних потраживања или би било тако класификовано да нису активиране те клаузуле;
- дужник је истовремено када је одобрено ново потраживање банке, или у кратком периоду пре или после тог одобравања, извршио плаћање главнице или камате по основу другог потраживања банке или другог правног лица коме је уступљено потраживање према том дужнику, а које је било класификовано или је испуњавало услове да буде класификовано у групу проблематичних или би, у одсуству новог потраживања, било тако класификовано, односно испуњавало те услове..

Банка је дужна да размотри да ли би потраживање требало класификовати у подгрупу реструктурираних потраживања нарочито у следећим случајевима:

- дужник је по потраживању код кога су промењени услови отплате, а које на дан промене услова није класификовано у групу проблематичних потраживања, у периоду од три месеца пре промене тих услова своје обавезе измиривао са доцњом дужом од 30 дана или би своје обавезе измиривао са доцњом дужом од 30 дана да ових промена није било;

– дужник је, истовремено када је одобрено ново потраживање банке, или у кратком периоду пре или после тог одобравања, извршио плаћање главнице или камате по основу другог потраживања банке или другог правног лица коме је уступљено потраживање према том дужнику, а по којем је био, потпуно или делимично, у доцњи дужој од 30 дана у периоду од три месеца пре настанка новог потраживања;

– активирани су уговорене клаузуле о реструктурирању на основу којих се услови отплате мењају услед наступања одређених догађаја (уграђене клаузуле), и то према дужнику који је у доцњи дужој од 30 дана или би био у таквој доцњи ако би активирање ових клаузула изостало.

Ако банка оцени да, без обзира на наступање околности из става 2. ове тачке, потраживање не би требало класификовати у подгрупу реструктурираних потраживања – дужна је да ту оцену детаљно документује.

35ђ. Банка може да престане да потраживање сматра реструктурираним ако су на крају пробног периода из тачке 2. одредба под 8) ове одлуке испуњени следећи услови:

– реструктурирано потраживање није класификовано у групу проблематичних потраживања;

– дужник је редовним уплатама по основу главнице или камате отплатио материјално значајан део укупног износа дуга током најмање половине пробног периода;

– дужник није у доцњи дужој од 30 дана ни по једној обавези према банци.

Ако нису испуњени услови из става 1, алинеје друга и трећа, ове тачке – банка је дужна да настави да потраживање класификује у подгрупу реструктурираних потраживања у оквиру групе потраживања која се не сматрају проблематичним, а проверу испуњености ових услова дужна је да врши најмање једном у три месеца.

Потраживање које у тренутку реструктурирања није било класификовано у групу проблематичних потраживања, банка након тог тренутка може наставити да класификује у групу потраживања која се не сматрају проблематичним само ако ово реструктурирање није довело до испуњавања неког од услова из тачке 35б. став 1. ове одлуке.

Банка је дужна да сва реструктурирана потраживања која испуњавају услове из тачке 35б. став 1. ове одлуке класификује у групу

проблематичних, а, без обзира на испуњеност ових услова, у групу проблематичних дужна је да класификује и следећа потраживања:

- потраживања која су била класификована или су испуњавала услове да буду класификована у групу проблематичних пре реструктурирања;

- реструктурирана потраживања која су у групу потраживања која се не сматрају проблематичним прешла из групе проблематичних потраживања а у вези с којима банка током пробног периода из тачке 2. одредба под 8) ове одлуке учини додатне уступке, односно ако дужник обавезе по том потраживању измирује са доцњом дужом од 30 дана;

- потраживања класификована у складу са ставом 3. ове тачке у вези с којима банка након другог реструктурирања учини додатне уступке.

Прелазне и завршне одредбе

36. За непокретности које нису стамбене, као и за непокретности које нису предмет пројектног финансирања – услови из тачке 29. став 1. одредба под 1), алинеје пета и шеста, ове одлуке потребни да се хипотека на тим непокретностима сматра адекватним средством обезбеђења – примењују се од 31. децембра 2012. године.

37. Банка је дужна да акте из тач. 5. и 24. ове одлуке усклади са одредбама те одлуке најкасније у року од два месеца од дана њеног ступања на снагу и да их примени при класификацији билансне активе и ванбилансних ставки према стању на дан 31. децембра 2011. године.

Акте из става 1. ове тачке, као и њихове измене и допуне, банка је дужна да достави Народној банци Србије у року од 15 дана од дана њиховог доношења.

38. Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке ("Службени гласник РС", бр. 129/2007, 63/2008, 104/2009, 30/2010, 25/2011 и 45/2011).

39. Ова одлука објављује се у "Службеном гласнику РС" и ступа на снагу 31. децембра 2011. године.

ИО НБС бр. 94
12. децембра 2011. године
Београд

Председавајући
Извршног одбора Народне банке Србије
Гувернер

Народне банке Србије

Дејан Шошкић, с.р.